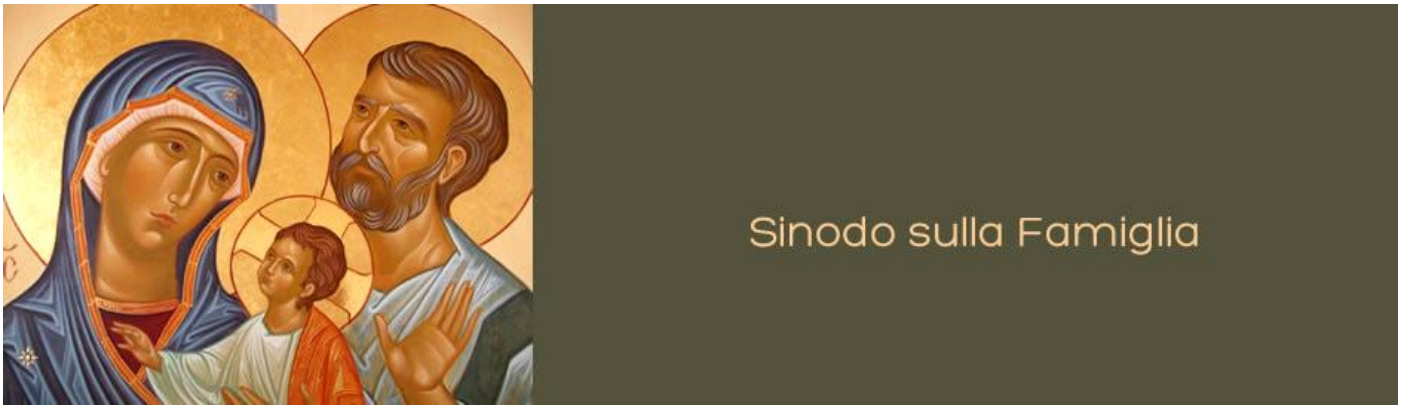

Kompletný text záverečnej správy mimoriadnej synody biskupov

Mimoriadne zasadnutie biskupskej synody o rodine bolo 18. októbra ukončené všeobecným zasadnutím, pri ktorého predpoludňajšej časti bola tiež prednesená Synodálna správa (tzv. Relatio synodi). V snahe o ponúknutie komplexných informácií o mimoriadnej synode vám prinášame aj úplný pracovný preklad textu Synodálnej správy.

Úvod

1. Synoda biskupov zjednotených so Svätým Otcom sa obracia na všetky rodiny sveta, s ich radosťami, námahami i nádejami. Pociťuje najmä povinnosť poďakovať Pánovi za štedrú vernosť, s ktorou mnohé kresťanské rodiny odpovedajú na svoje povolanie a poslanie. Robia to s radosťou a s vierou, aj keď im rodinný život neraz stavia do cesty prekážky, nepochopenia a trápenia. Týmto rodinám chceme vyjadriť ocenenie, vďaku a povzbudenie celej Cirkvi i tejto synody. Počas modlitbovej vigílie, ktorú v sobotu 4. októbra 2014 v rámci prípravy na Synodu o rodine slávil na Námestí sv. Petra vo Vatikáne, Svätý Otec František jednoduchým a konkrétnym spôsobom vyjadril dôležitosť rodinnej skúsenosti v živote každého človeka, keď povedal: "Na naše zhromaždenie už padá večer. Je to čas, v ktorom sa radi vraciame domov, aby sme sa zišli pri stole, v sile citov, vykonaného aj prijatého dobra, stretnutí, ktoré zahrievajú naše srdce a pomáhajú mu rásť, pri dobrom víne, ktoré už v ľudských časoch anticipuje budúcu, nikdy nekončiacu slávnosť. Je to však zároveň najťažšia hodina, pri ktorej sa človek osobne stretá s vlastnou samotou, v horkom šere nenaplnených plánov a snov: koľké osoby trávia dni v slepej uličke rezignácie, opustenia, ba nevraživosti; v koľkých domoch sa minulo víno radosti, teda chuť - a samotná múdrosť - života [...] Dnes večer chceme byť hlasom jedných aj druhých - v našej modlitbe, v modlitbe za všetkých."

2. Prameň radostí i skúšok, hlbokých citov, a niekedy aj zranených vzťahov: rodina je skutočne "školou ľudskosti" (por. Gaudium et Spes, 52), ktorú tak veľmi potrebujeme. Aj napriek mnohým znakom krízy inštitútu rodiny, v rozličných kontextoch "svetovej dediny", túžba po rodine, najmä pre mladých, zostáva živá a motivuje Cirkev, skúsenú v tom, čo je ľudské a vernú jej poslaniu, aby ohlasovala bez prestávky a s hlbokým presvedčením "evanjelium rodiny", ktoré jej bolo zverené so zjavením Božej lásky v Ježišovi Kristovi, neprestajne vyučované cirkevnými Otcami, učiteľmi duchovnosti a cirkevným magistériom. Rodina predstavuje pre Cirkev mimoriadne dôležitú skutočnosť, a v okamihu, keď sú všetci veriaci pozvaní vychádzať zo seba samých, je nevyhnutné, aby bola rodina znovu objavená ako nenahraditeľný subjekt evanjelizácie. Naše myšlienky sa obracajú k misijnému svedectvu mnohých rodín.

3. Rímsky biskup zvolal Synodu biskupov, aby sa na svojom mimoriadnom zasadaní v októbri 2014 zaoberala rozhodnou a vzácnou skutočňosťou rodiny - a potom svoje uvažovanie ďalej prehĺbila počas riadneho generálneho zhromaždenia, ktoré sa uskutoční v októbri 2015, ako aj počas celého roka, ktorý bude plynúť medzi týmito dvomi synodálnymi zhromaždeniami. "Už samotné zhromaždenie sa okolo Rímskeho biskupa je okamihom milosti, v ktorom sa prejavuje biskupská kolegialita v procese duchovného a pastoračného rozlišovania": takto Svätý Otec František opísal synodálnu skúsenosť a naznačil jej úlohy - v dvojitom načúvaní Božím znameniam a znameniam ľudských dejín a v dvojitej a zároveň jedinečnej vernosti, ktorá z nich vyplýva.

4. Vo svetle tohto príhovoru sme zozbierali výsledky našich uvažovaní a našich dialógov do troch nasledujúcich častí: načúvanie umožňujúce poznanie skutočnosti dnešnej rodiny, v komplexnosti jej svetlých i tienistých stránok; pohľad upretý na Krista, prostredníctvom ktorého je možné s novou sviežosťou a entuziazmom premyslieť, čo nám zjavenie, odovzdávané vo viere Cirkvi, hovorí o kráse, úlohe a dôstojnosti rodiny; uvažovanie vo svetle Ježiša Krista - smerujúce k rozlišovaniu spôsobov obnovy Cirkvi a spoločnosti v ich snahe starať sa o rodinu založenú na manželstve medzi mužom a ženou.

PRVÁ ČASŤ

Načúvanie: kotext a výzvy týkajúce sa rodiny

Spoločensko-kultúrny kontext

5. Verní učeniu Krista, hľadíme na skutočnosť rodiny v celej jej kompexnosti - so svetlými aj tienistými stránkami. Myslíme na rodičov, starých rodičov, bratov a sestry, blízkych aj vzdialených príbuzných a na puto medzi dvomi rodinami, ktoré vytvára každé manželstvo. Antropologicko-kultúrna zmena dnes ovplyvňuje všetky aspekty života a vyžaduje si analytické, členité uvažovanie. Treba predovšetkým zdôrazniť pozitívne aspekty: väčšiu slobodu vyjadrovania a lepšie uznanie práv ženy a detí, prinajmenšom v niektorých oblastiach. Avšak na druhej strane treba tiež vziať do úvahy rastúce nebezpečenstvo vyplývajúce z vyostreného individualizmu, ktorý kazí rodinné putá a napokon každú súčasť rodiny berie ako ostrov, takže v niektorých prípadoch necháva prevládnuť myšlienku subjektu tvoreného podľa vlastných túžob, ktoré sú pokladané za absolútne. K tomu sa pridáva aj kríza viery, ktorá sa dotkla mnohých katolíkov, a ktorá je často príčinou kríz manželstva a rodiny.

6. Jednou z najväčších bied súčasnej kultúry je osamotenosť, ovocie neprítomnosti Boha v živote osôb a nestálosti vzťahov. K tomu sa pridáva všeobecný pocit bezmocnosti ohľadom socio-ekonomickej situácie, ktorá často priam drví rodiny. Je to kvôli rastúcej chudobe a neistej zamestnanosti, ktorú ľudia niekedy prežívajú ako naozajstnú nočnú moru - alebo kvôli príliš vysokému daňovému zaťaženiu, ktoré určite nepovzbudzuje mladých k vstupovaniu do manželstva. Rodiny sa častokrát cítia opustené kvôli nezáujmu a nepozornosti zo strany inštitúcií. Negatívne dôsledky sú z hľadiska organizácie spoločnosti evidentné: od demografickej krízy až po vzdelávacie problémy, od ťažkosti prijať rodiaci sa život k vnímaniu prítomnosti starých ľudí ako bremena - až po šírenie sa citovej vyprahlosti, ktorá niekedy končí až násilím. Zodpovednosťou štátu je vytvárať také legislatívne a pracovné podmienky, ktoré dokážu zaručiť mladým budúcnosť a pomáhať im realizovať ich projekt založenia rodiny.

7. Určité kultúrne a náboženské kontexty pred ľudí stavajú osobitné výzvy. V niektorých spoločnostiach ešte stále existuje prax polygamie a v určitých tradičných kontextoch zvyk tzv. "manželstva na etapy". V iných kontextoch zostáva prítomná prax manželstiev, ktoré dopredu dohodli príbuzní. V krajinách, kde je prítomnosť Katolíckej cirkvi minoritná, existuje množstvo miešaných manželstiev a rozdielnych náboženských vyznaní - so všetkými ťažkosťami, ktoré to prináša vzhľadom na právny stav, na krst a výchovu detí a vzhľadom na vzájomný rešpekt z hľadiska rozdielnosti viery. V týchto manželstvách môže existovať nebezpečenstvo relativizmu alebo nezáujmu, ale je tu aj šanca vytvárať ekumenického ducha a viesť medzináboženský dialóg v harmonickom spolunažívaní komunít, ktoré žijú na rovnakom mieste. V mnohých kontextoch, a nielen západných, sa veľmi šíri prax spolužitia, ktoré predchádza manželstvu a taktiež spolužití, ktoré nesmerujú k vytvoreniu inštitucionálneho puta. K tomu sa často pridáva občianska legislatíva, ktorá manželstvo a rodinu vystavuje nebezpečenstvu. Kvôli sekularizácii je vzťah k Bohu v mnohých častiach sveta veľmi oslabený a viera už nebýva spoločensky zdieľaná.

8. Mnoho detí sa rodí mimo manželstva, predovšetkým v niektorých krajinách, a mnoho z nich potom vyrastá len s jedným z rodičov alebo v širšom či nanovo budovanom rodinnom kontexte. Rastie počet rozvodov a rozhodnutia sú

nezriedka motivované výlučne faktormi ekonomického charakteru. Deti sú často objektami sporu medzi rodičmi a skutočnými obeťami rodinných rozkolov. Otcovia sú neraz neprítomní - nielen pre ekonomické príčiny - tam, kde cítiť potrebu, aby jasnejšie prevzali zodpovednosť za deti a za rodinu. Stále je potrebné brániť a podporovať dôstojnosť ženy. Dnes sú ženy v mnohých kontextoch skutočne predmetom diskriminácie, a aj dar materstva je často penalizovaný - namiesto toho, aby bol prezentovaný ako hodnota. Netreba zabúdať ani na rastúce fenomény násilia, ktorého obeťami sú ženy, neraz aj uprostred rodín, a na závažné a rozšírené genitálne zmrzačovanie žien v niektorých kultúrach. Sexuálne zneužívanie detí potom predstavuje jednu z najškandalóznejších a najperverznejších skutočností súčasnej spoločnosti. Aj spoločnosti preniknuté násilím kvôli vojne, terorizmu a prítomnosti organizovaného zločinu, majú vo svojom strede zbedačené rodinné situácie - a predovšetkým vo veľkých metropolách a na ich perifériách rastie takzvaný fenomén detí z ulice. Vysťahovalectvo okrem toho predstavuje ďalší znak čias, ktorému treba čeliť a chápať ho so všetkými dopadmi na rodinný život.

Dôležitosť citového života.

9. Aj napriek popísanému obrazu spoločnosti sa na mnohých miestach sveta u jednotlivcov vyskytuje väčšia potreba starať sa o vlastnú osobu, spoznávať sa vnútorne a žiť v súlade s vlastnými emóciami a citmi, hľadať kvalitné citové vzťahy; takéto správne úsilie môže otvárať pre túžbu angažovať sa vo vytváraní tvorivých vzťahov darovania a vzájomnosti, vzťahov vedúcich k zodpovednosti a k solidarite - ako je tomu v prípade rodinných vzťahov. Nebezpečenstvo individualizmu a riziko životného egoizmu je vážne. Výzvou pre Cirkev je pomáhať párom k dozrievaniu v emocionálnej oblasti a v citovom rozvoji prostredníctvom rozvíjania dialógu, čnosti a dôvery v milosrdnú lásku Boha. Bezvýhradné nasadenie, ktoré sa vyžaduje v kresťanskom manželstve, môže byť silným liečivým prostriedkom proti egoistickému individualizmu.

10. V dnešnom svete nechýbajú také kultúrne tendencie, ktoré sa pokúšajú nanútiť citovosť bez akýchkoľvek limitov, afektivitu, ktorú treba vraj vyskúšať vo všetkých podobách, aj najkomplexnejších. Otázka citovej nestálosti je naozaj veľmi aktuálna: narcistická citovosť, nestabilná a premenlivá, ktorá nepomáha ľuďom k tomu, aby dosiahli väčšiu zrelosť. Obavy vyvoláva isté rozširovanie pornografie a komercializácia tela, ktorej napomáha aj nesprávne používanie internetu - a treba tiež pripomenúť situáciu osôb, ktoré sú nútené praktizovať prostitúciu. V tomto kontexte sú páry častokrát neisté, váhajú a len s námahou hľadajú spôsoby pre rast. Mnohí majú tendenciu zostať v primárnych štádiách emocionálneho a sexuálneho života. Kríza párov destabilizuje rodinu a môže cez separácie a rozvody viesť k vážnym následkom na dospelých, deťoch i na spoločnosti - tým, že oslabí jednotlivcov i sociálne väzby. Aj demografický úbytok - za ktorý môže mentalita orientovaná proti pôrodom, podporovaná svetovými politikami tzv. reprodukčného zdravia - nielen determinuje situáciu, v ktorej nie je viac zaručené prirodzené striedanie generácií, ale môže časom viesť k ekonomickému oslabeniu a k strate nádeje do budúcnosti. Rozvoj biotechnológií mal taktiež silný vplyv na pôrodnosť.

Výzva pre pastoráciu

11. V tomto kontexte Cirkev pociťuje nevyhnutnosť povedať slovo pravdy i nádeje. Je treba vyjsť z presvedčenia, že človek pochádza od Boha a že premýšľanie schopné znovu predložiť veľké otázky o význame ľudskosti, dokáže nájsť úrodnú pôdu v najhlbších očakávaniach ľudstva. Veľké hodnoty manželstva a kresťanskej rodiny korešpondujú s hľadaním, ktoré je prítomné v celej ľudskej existencii - aj v čase poznačenom individualizmom a hedonizmom. Treba prijímať osoby s ich konkrétnou existenciou, dokázať podporiť ich hľadanie, vzbudiť v nich túžbu po Bohu a vôľu cítiť sa byť naplno súčasťou Cirkvi - aj v tých, čo zažili pád alebo sa nachádzajú v zúfalých situáciách. Kresťanské posolstvo má v sebe vždy skutočnosť a dynamiku milosrdenstva a pravdy, ktoré v Kristovi existujú vo vzájomnom súlade.

II. Časť

Pohľad na Krista: evanjelium rodiny

Pohľad na Ježiša a Božia pedagogika v dejinách spásy

12. Aby sme si "overili správnosť našich krokov na pôde súčasných výziev, rozhodujúcou podmienkou je upierať pohľad na Ježiša Krista, spočinúť v kontemplácii a adorácii jeho tváre [...]. Skutočne, zakaždým, keď sa vraciame k prameňu kresťanskej skúsenosti, otvárajú sa nám nové cesty a nevídané možnosti" (pápež František, Príhovor zo 4. októbra 2014). Ježiš hľadel na ženy a mužov, ktorých stretával, s láskou a citlivosťou, sprevádzal ich kroky s pravdou, trpezlivosťou a milosrdenstvom - pri ohlasovaní nárokov Božieho kráľovstva.

13. Pretože poriadok stvorenia je určený jeho zameraním na Krista, je potrebné rozlišovať - bez oddeľovania - rozličné stupne, prostredníctvom ktorých Boh komunikuje ľudstvu milosť zmluvy. V zmysle Božej pedagogiky, podľa ktorej sa poriadok stvorenia rozvíja v poriadku spásy prostredníctvom po sebe nasledujúcich etáp, je treba pochopiť novosť kresťanskej sviatosti manželstva v kontinuite s prapôvodným prirodzeným manželstvom. Takýmto spôsobom možno pochopiť spásonosnú činnosť Boha - tak v stvorení ako aj v kresťanskom živote. Vo stvorení: keďže všetko bolo stvorené skrze Krista a v jeho perspektíve (por. Kol 1,16), kresťania "nech s radosťou a úctou objavujú semená, ktoré sú [tam] skryté; nech však zároveň pozorne sledujú hlboké zmeny vo vývoji národov" (Ad Gentes 11). V kresťanskom živote: keďže krstom je veriaci začlenený do Cirkvi prostredníctvom domácej Cirkvi, ktorou je jeho rodina, otvára sa preňho "dynamický proces, ktorý pozvoľna napreduje s postupným vnášaním Božích darov" (Familiaris Consortio 9), prostredníctvom neustáleho obracania sa k láske, ktorá zachraňuje od hriechu a darúva plnosť života.

14. Samotný Ježiš, keď hovorí o prapôvodnom pláne týkajúcom sa ľudského páru, znovu potvrdzuje nerozlučnosť spojenia medzi mužom a ženou, aj keď hovorí, že "Mojžiš vám pre tvrdosť vášho srdca dovolil prepustiť vaše manželky, ale od počiatku to nebolo tak." (Mt 19,8). Nerozlučnosť manželstv ("Čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje" Mt 19,6), netreba na prvom mieste chápať ako "jarmo", ktoré sa kladie na ľudí, ale skôr ako "dar" poskytnutý osobám zjednoteným v manželstve. Týmto spôsobom Ježiš ukazuje ako Božia vľúdnosť stále sprevádza ľudské napredovanie, lieči a premieňa zatvrdnuté ľudské srdce svojou milosťou - a nasmerúva ho k jeho pôvodu - prostredníctvom cesty kríža. Z evanjelií jasne vychádza Ježišov príklad, ktorý je pre Cirkev vzorom. Ježiš skutočne vstúpil do rodiny, urobil prvý zázrak na svadobnej hostine v Káne, ohlásil posolstvo týkajúce sa významu manželstva ako plnosť zjavenia, ktoré sa vracia k pôvodnému Božiemu plánu (Mt 19,3). Zároveň však uviedol do praxe náuku, ktorú hlásal, a tak ukázal skutočný význam milosrdenstva. Jasne to vidieť na stretnutiach so Samaritánkou (Jn 4,1-30) a s cudzoložnou ženou (Jn 8,1-11), pri ktorých Ježiš, s postojom lásky, privádza hriešnu osobu k pokániu a obráteniu ("choď a viac nehreš") - ktoré je podmienkou odpustenia.

Rodina v spásonosnom Božom pláne

15. Slová večného života, ktoré Ježiš zanechal svojim apoštolom, obsahovali aj učenie o manželstve a rodine. Toto Ježišovo učenie nám umožňuje rozlišovať tri základné etapy Božieho plánu ohľadom manželstva a rodiny. Na začiatku je tu prvopočiatočná rodina - keď Boh Stvoriteľ ustanovil prvotné manželstvo medzi Adamom a Evou, ako pevný základ rodiny. Boh nielen stvoril človeka ako muža a ženu (Gn 1,27) ale ich aj požehnal, aby boli plodní množili sa (Gn 1, 28). Preto "muž opustí svojho otca i svoju matku a prilipne k svojej manželke a budú jedným telom" (Gn 2, 24). Táto jednota bola narušená hriechom a stala sa historickou formou manželstva v Božom ľude, pre ktorú Mojžiš dovolil možnosť vystaviť priepustný list (por. Dt 24, 1n). Takáto forma prevládala aj v Ježišových časoch. Svojím príchodom a zmierením padnutého sveta - vďaka dielu spásy, ktoré vykonal - ukončil éru, ktorú zaviedol Mojžiš.

16. Ježiš, ktorý priniesol zmierenie všetkému, prinavrátil manželstvo a rodinu k ich počiatočnej forme (por. Mk 10,1-12). Rodina a manželstvo boli Kristom vykúpené (por. Ef 5,21-32), obnovené na obraz Najsvätejšej Trojice - tajomstvo, z ktorého vychádza každá opravdivá láska. Zmysel manželskej zmluvy, inaugurovanej vo stvorení a zjavenej v dejinách spásy, je naplno zjavený v Kristovi a v jeho Cirkvi. Od Krista a prostredníctvom Cirkvi manželstvo a rodina získavajú milosť potrebnú pre vydávanie svedectva o Božej láske a pre život v spoločenstve. Evanjelium rodiny prechádza dejinami sveta od stvorenia človeka na Boží obraz a podobu (por. Gn 1, 26-27) až po zavŕšenie tajomstva zmluvy v Kristovi na konci stáročí pri Baránkovej svadobnej hostine (por. Zjv 19,9; Ján Pavol II., Katechéza o ľudskej láske).

Rodina v dokumentoch Církvi

17. Počas stáročí Cirkev neustále vyučovala ohľadom manželstva a rodiny. Jedným z najvyšších prejavov tohto učenia bola pastoračná konštitúcia II. vatikánskeho koncilu Gaudium et Spes, ktorá venuje celú kapitolu zdôrazneniu dôstojnosti manželstva a rodiny (porov. Gaudium et Spes, 47-52). Toto vyjadrenie definovalo manželstvo ako spoločenstvo života a lásky (por. Gaudium et Spes 48), a lásku postavilo do centra manželstva, čím zároveň ukázalo pravdu o tejto láske - zoči voči rozličným formám redukcionizmu, prítomným v súčasnej kultúre. "Skutočná láska medzi manželom a manželkou" (Gaudium et Spes 49) znamená vzájomné sebadarovanie, zahŕňa a integruje sexuálnu dimenziu a citovú stránku, a je v súlade s Božím plánom (por. Gaudium et Spes 48-49). Okrem toho, Gaudium et Spes 48 zdôrazňuje "zakorenenie" manželov v Kristovi: Kristus pán "vychádza v ústrety kresťanským manželom vo sviatosti manželstva," a zostáva s nimi. Vo vtelení vstupuje do ľudskej lásky, očisťuje ju a privádza k plnosti: zároveň darúva snúbencom - so svojím Duchom - schopnosť žiť túto lásku a preniká celý ich život vierou, nádejou a láskou. Takto sú snúbenci podobní zasväteným - a prostredníctvom špeciálnej milosti budujú Kristovo telo a vytvárajú domácu Cirkev (por. Lumen Gentium 11) takže Cirkev, aby naplno pochopila svoje tajomstvo, hľadí na kresťanskú rodinu, ktorá toto tajomstvo predstavuje autentickým spôsobom" (Instrumentum Laboris, 4).

18. "V duchu II. Vatikánskeho koncilu, pápežské magistérium prehĺbilo doktrínu o manželstve a rodine. Predovšetkým Pavol VI. v encyklike Humanae Vitae zdôraznil intímny vzťah medzi manželskou láskou a odovzdávaním života. Svätý Ján Pavol II. venoval rodine osobitnú pozornosť prostredníctvom svojich katechéz o ľudskej láske, Listu rodinám (Gratissimam Sane) a predovšetkým apoštolskej exhortácie Familiaris Consortio. V týchto dokumentoch pápež definoval rodinu ako "cestu Cirkvi"; ponúkol spoločnú víziu povolania k láske pre muža a ženu; načrtol základné línie pre pastoráciu rodiny a pre prítomnosť rodiny v spoločnosti. Konkrétne, keď hovoril o manželskej láske (por. Familiaris Consortio, 13), opísal spôsob, prostredníctvom ktorého manželia vo svojej vzájomnej láske, dostávajú dar Ducha Kristovho a prežívajú svoje povolanie k svätosti" (Instrumentum Laboris, 5).

19. "Benedikt XVI. sa v encyklike Deus Caritas Est vrátil k téme pravdy o láske medzi mužom a ženou, ktorá je naplno pochopiteľná len vo svetle lásky ukrižovaného Krista (por. Deus Caritas Est, 2). Zdôrazňuje, že "manželstvo založené na výlučnej a definitívnej láske sa stáva zobrazením vzťahu Boha k jeho ľudu a naopak: spôsob, akým miluje Boh, sa stáva mierou ľudskej lásky" (Deus Caritas Est, 11). Okrem toho, v encyklike Caritas in Veritate, zdôrazňuje význam lásky ako životného princípu v spoločnosti (por. Caritas in Veritate, 44) - na mieste, kde sa človek učí skúsenosti spoločného dobra" (Instrumentum Laboris, 6).

20. "Svätý Otec František, v encyklike Lumen Fidei, keď sa zaoberá spojením medzi rodinou a vierou, píše: "Keď sa [mladí ľudia] stretnú s Kristom a dajú sa uchvátiť i viesť jeho láskou, on rozširuje ich horizonty a dáva im pevnú nádej, ktorá nesklame. Viera nie je útočišťom pre ľudí bez odvahy, ale rozletom života. Pomáha objaviť veľké povolanie na lásku a uisťuje, že tejto láske možno dôverovať, že stojí za to sa jej odovzdať, lebo jej základ spočíva na Božej vernosti, ktorá je mocnejšia ako každá naša krehkosť" (Lumen Fidei, 53)" (Instrumentum Laboris, 7).

Nerozlučnosť manželstva a radosť zo spoločného života

21. Vzájomné sebadarovanie, na ktorom sa zakladá sviatostné manželstvo, má svoje korene v krstnej milosti, ustanovujúcej základnú zmluvu každého človeka s Kristom v Cirkvi. Vo vzájomnom prijatí si snúbenci posilnení Kristovou milosťou sľubujú úplné sebadarovanie, vernosť a otvorenosť voči životu a za konštitutívny prvok manželstva považujú dary, ktoré im Boh dáva, pričom berú vážne vzájomný záväzok, v mene svojom i pred Cirkvou. Tak je vo viere možné prijať dobrá manželstva ako záväzky, ktoré možno lepšie dodržať s pomocou sviatostnej milosti. Boh požehnáva lásku manželov a potvrdzuje jej nerozlučiteľnosť, ponúkajúc im pomoc, aby mohli žiť verne, vo vzájomnom dopĺňaní sa a otvorení voči životu. Preto sa Cirkev obracia na manželov ako na srdce celej rodiny, ktorá tiež obracia svoj pohľad na Ježiša.

22. V tomto zmysle Druhý vatikánsky koncil, osvojac si učenie Apoštola, podľa ktorého je všetko stvorené v Kristovi a pre neho (porov. Kol 1, 16), chcel vyjadriť uznanie prirodzenému manželstvu a pravdivým prvkom, ktoré sú prítomné v iných náboženstvách (porov. Nostra aetate, 2) a kultúrach, napriek ich obmedzeniam a nedostatkom (porov. Redemptoris missio, 55). Prítomnosť semien Božieho slova v rôznych kultúrach (porov. Ad gentes, 11) by mohla byť aplikovaná viacerými spôsobmi aj na realitu manželstva a rodiny v mnohých kultúrach a na ľudí, ktorí nie sú kresťanmi. Existujú teda prvky, ktoré platia aj mimo kresťanského manželstva – založeného na stabilnom vzťahu medzi mužom a ženou – a ktoré v každom prípade považujeme za naň zamerané. S ohľadom na ľudskú múdrosť prítomnú v rozličných národoch a kultúrach uznáva Cirkev aj takúto rodinu ako základnú, nevyhnutnú a plodnú bunku ľudského spolužitia.

Pravda a krása rodiny a milosrdenstvo voči zraneným a krehkým rodinám

23. S vnútornou radosťou a hlbokým potešením hľadí Cirkev na tie rodiny, ktoré ostávajú verné učeniu evanjelia, ďakuje im za vydávané svedectvo a povzbudzuje ich. Vďaka nim je totiž krása navždy nerozlučného a verného manželstva dôveryhodná. V rodine „ktorú možno nazvať domácou cirkvou“ (Lumen gentium, 11) dozrieva na základe spoločenstva medzi osobami, v ktorom sa z Božej milosti odráža tajomstvo Najsvätejšej Trojice, prvá skúsenosť Cirkvi. „Tu sa človek učí trpezlivosti a radosti z práce, bratskej láske, veľkodušnému a opätovnému odpúšťaniu a najmä uctievaniu Boha modlitbou a obetou svojho života“ (KKC 1657). Svätá rodina z Nazaretu je toho obdivuhodným vzorom, aj v jej škole „pochopíme, prečo máme zachovávať duchovnú disciplínu, ak chceme zachovávať učenie evanjelia a stať sa Kristovými učeníkmi“ (Pavol VI. Príhovor v Nazarete, 5. januára 1964). Evanjelium o rodine živí aj tie semená, ktoré ešte len majú dozrieť, a stará sa aj o tie stromy, ktoré sú vyschnuté a vyžadujú si, aby sa na ne nezabúdalo.

24. Hoci Cirkev, ako spoľahlivá učiteľka a starostlivá matka, uznáva, že pre pokrstených niet iného manželského zväzku ako je sviatostný a že každé jeho porušenie je proti Božej vôli, je si tiež dobre vedomá krehkosti mnohých svojich detí, ktoré namáhavo kráčajú po ceste viery. „Preto bez toho, aby sme čokoľvek uberali ideálu evanjelia, treba s milosrdenstvom a trpezlivosťou sprevádzať rozličné štádiá rastu osôb, ktoré deň po dni postupne napredujú. [...] Malý krôčik uprostred ľudských ohraničení môže byť Bohu vzácnejší než navonok bezchybný život človeka, ktorý svoje dni trávi bez toho, aby musel čeliť vážnym ťažkostiam. Všetkým sa musí dostať útecha a povzbudenie zachraňujúcej Božej lásky, ktorá tajomne pôsobí v každom človeku bez ohľadu na jeho chyby alebo pády“ (Evangelii gaudium, 44).

25. V poriadku pastoračného prístupu k osobám, ktoré uzavreli civilný sobáš, alebo sa rozviedli a znovu zosobášili, alebo ktoré spolu žijú bez manželstva, je úlohou Cirkvi, aby im ukazovala Božiu pedagogiku milosti v ich životoch a pomáhala im dospieť k plnosti Božieho plánu v nich. Nasledujúc pohľad Krista, ktorého svetlo osvecuje každého človeka (porov. Jn 1, 9; Gaudium et spes, 22), sa Cirkev s láskou obracia na tých, ktorí sa podieľajú na jej živote neúplným spôsobom, uznávajúc, že Božia milosť pôsobí aj v ich životoch, keď im dáva odvahu konať dobro, starať sa s láskou jeden o druhého a slúžiť spoločenstvu, v ktorom žijú a pracujú.

26. Cirkev hľadí s obavami na nedôveru mnohých mladých voči manželskému záväzku a trpí pre neuváženosť, s akou sa toľkí veriaci rozhodujú ukončiť prijatý záväzok a nastoliť nový. Títo veriaci, ktorí sú súčasťou Cirkvi, potrebujú milosrdnú a povzbudivú pastoračnú pozornosť, pričom treba náležite rozlišovať jednotlivé situácie. Pokrstených mladých ľudí treba povzbudzovať k tomu, aby neváhali prijať bohatstvo, ktoré sviatosť manželstva poskytuje ich plánom lásky, posilniac ich prijatou Kristovou milosťou a možnosťou naplno sa podieľať na živote Cirkvi.

27. V tomto zmysle nový rozmer dnešnej pastorácie rodín spočíva v tom, že venuje pozornosť aj civilným manželstvám medzi mužom a ženou, tradičným manželstvám a s náležitým rozlíšením aj spolužitiam bez manželského zväzku. Totiž, keď spolužitie dosiahne značnú stabilitu prostredníctvom verejného puta a vyznačuje sa hlbokou láskou, zodpovednosťou za ďalšie pokolenie a schopnosťou prekonávať skúšky, možno to chápať ako príležitosť na sprevádzanie pri jeho vývoji k sviatosti manželstva. Veľmi často sa však spolužitie neustáli s cieľom možného budúceho manželstva, ale bez akéhokoľvek zámeru nastoliť inštitucionálny vzťah.

28. V súlade s milosrdným Ježišovým pohľadom má Cirkev pozorne a starostlivo sprevádzať svoje najkrehkejšie deti, poznačené zranenou a stratenou láskou, dodávajúc im dôveru a nádej, ako keď svetlo majáku v prístave alebo svetlo fakle nesenej v dave svieti tým, ktorí stratili smer, alebo sa nachádzajú v búrke. Vedomí si toho, že väčším milosrdenstvom je povedať pravdu s láskou, nezostaňme iba pri súcite. Milosrdná láska nielen priťahuje a zjednocuje, ale aj premieňa a pozdvihuje. Pozýva k obráteniu. Tak zároveň chápeme Pánov postoj, ktorý neodsudzuje cudzoložnicu, ale žiada ju, aby viac nehrešila (porov. Jn 8, 1 – 11).

III. ČASŤ

Konfrontácia: pastoračné perspektivy

Ohlasovať evanjelium o rodine dnes, v rôznych kontextech

29. Synoda sa v diskusii pristavila pri niektorých naliehavých pastoračných otázkach, ktoré sa majú konkrétne realizovať v jednotlivých miestnych cirkvách, v spoločenstve „cum Petro et sub Petro“. Ohlasovanie evanjelia o rodine predstavuje naliehavú požiadavku novej evanjelizácie. Cirkev je povolaná uskutočňovať ho s nežnosťou matky a jasnosťou učiteľky (porov. Ef 4, 15), verná milosrdnej Kristovej kenosis. Pravda sa vteľuje do ľudskej krehkosti nie preto, aby ju odsúdila, ale aby ju zachránila (porov. Jn 3, 16 – 17).

30. Za hlásanie evanjelia je zodpovedný celý Boží ľud, každý podľa jeho vlastnej služby a charizmy. Bez radostného svedectva manželov a rodín, domácich cirkví, by hrozilo, že hlásanie, i keby bolo pravdivé, bude nepochopené, alebo sa utopí v množstve slov, ktoré charakterizuje našu spoločnosť (porov. Novo millennio ineunte, 50). Synodálni otcovia niekoľkokrát zdôraznili, že katolícke rodiny sú v sile milosti sviatosti manželstva povolané stať sa v pastorácii rodín aktívnymi subjektmi.

31. Bude rozhodujúce klásť dôraz na primát milosti, a teda na možnosti, ktoré vo sviatosti dáva Duch Svätý. Ide o to, okúsiť, že evanjelium o rodine je radosťou, ktorá „napĺňa srdce a celý život“, pretože v Kristovi sme „oslobodení od hriechu a smútku, od vnútorného prázdna a izolácie“ (Evangelii gaudium, 1). Vo svetle podobenstva o rozsievačovi (porov. Mt 13, 3), je našou úlohou spolupracovať pri siatí: ostatné je Božím dielom. Netreba zabúdať na to, že Cirkev, ktorá káže o rodine, je znamením protirečenia.

32. Preto sa od celej Cirkvi vyžaduje misionárske obrátenie: je nevyhnuté nezastaviť sa len pri teoretickom hlásaní, oddelenom od reálnych problémov ľudí. Nikdy netreba zabúdať, že kríza viery so sebou priniesla krízu manželstva a

rodiny, a v dôsledku toho sa často prerušilo odovzdávanie viery od rodičov deťom. Zoči-voči pevnej viere je totiž nanucovanie akýchkoľvek kultúrnych postojov, ktoré oslabujú rodinu a manželstvo, bezmocné.

33. Ide aj o obrátenie jazyka, aby sa stal skutočne zmysluplným. Hlásanie musí dať pocítiť, že evanjelium o rodine je odpoveďou na tie najhlbšie túžby ľudskej bytosti: na jej dôstojnosť a plnú realizáciu vo vzájomnosti, spoločenstve a plodnosti. Nejde teda len o predkladanie istej normatívy, ale o predkladanie hodnôt ako odpovede na ich potrebu, ktorú dnes možno pozorovať aj v tých najsekularizovanejších krajinách.

34. Božie slovo je pre rodinu zdrojom života a spirituality. Celá pastorácia rodín musí umožniť členom domácej Cirkvi vnútorne sa vyvíjať a formovať prostredníctvom modlitbového a cirkevného čítania Svätého písma. Božie slovo nie je len dobrou zvesťou pre osobný život ľudí, ale je aj kritériom posudzovania a svetlom pre rozlišovanie rôznych výziev, ktorým čelia manželia a rodiny.

35. Zároveň mnohí synodálni otcovia trvali na pozitívnejšom prístupe k bohatstvám rôznych náboženských skúseností, hoci nezamlčovali ani problémy. V rozličných náboženstvách a vo veľkej kultúrnej rozmanitosti, ktorá charakterizuje jednotlivé krajiny, je vhodné najskôr oceniť pozitívne možnosti a v ich svetle potom posúdiť limity a nedostatky.

36. Kresťanské manželstvo je povolaním, ktoré sa prijíma po náležitej príprave na ceste viery a so zrelým rozlišovaním, preto ho nemožno považovať len za akúsi kultúrnu tradíciu alebo za spoločenskú či legislatívnu požiadavku. Preto treba organizovať kurzy sprevádzajúce jednotlivcov i páry takým spôsobom, že sa obsahy viery budú odovzdávať zároveň so skúsenosťou života, ktorú ponúka celé cirkevné spoločenstvo.

37. Opakovane sa poukazovalo na potrebu radikálnej zmeny pastoračnej praxe vo svetle evanjelia o rodine, čím sa prekoná individualistická optika, ktorou je táto prax ešte stále poznačená. Preto sa viackrát naliehalo na obnovení formácie kňazov, diakonov, katechétov a ďalších pastoračných pracovníkov, a to prostredníctvom väčšieho zapojenia samotných rodín.

38. Podobne sa zdôraznila potreba takej evanjelizácie, ktorá jasne poukáže na kultúrne, sociálne a ekonomické podmienky – ako napríklad príliš veľký priestor dávaný trhovému mysleniu – ktoré bránia autentickému rodinnému životu a zapríčiňujú diskrimináciu, chudobu, sociálne vylúčenie a násilie. Preto sa má rozvíjať dialóg a spolupráca so spoločenskými štruktúrami a tiež treba povzbudzovať a podporovať laikov, ktorí sa ako kresťania angažujú v kultúrnom a spoločensko-politickom prostredí.

Sprevádzať snúbencov na ceste prípravy na manželstvo

39. Komplexná spoločenská realita a výzvy, ktorým musí dnes rodina čeliť, si vyžadujú väčšie úsilie celej kresťanskej komunity pri príprave snúbencov na manželstvo. Je nevyhnutné pripomenúť tu význam cností, medzi ktorými je cnosť čistoty vzácnou podmienkou opravdivého rastu lásky medzi partnermi. Vzhľadom na túto potrebu sa synodálni otcovia zhodli na tom, že okrem zaradenia prípravy na manželstvo do procesu kresťanskej iniciácie – kde sa zdôrazní úzky vzťah medzi manželstvom, krstom a ostatnými sviatosťami – je potrebné zdôrazňovať väčšie zapojenie celého spoločenstva do tejto prípravy, pričom prednostné miesto tu majú samotné rodiny. Podobne sa ukázala potreba vytvoriť osobitné programy pre blízku prípravu na manželstvo, ktoré poskytnú autentickú skúsenosť účasti na cirkevnom živote a prehĺbia poznanie rozličných aspektov rodinného života.

Sprevádzanie počas prvých rokov manželského života

40. Prvé roky manželstva sú dôležitým a citlivým obdobím, počas ktorého sa páry rozvíjajú v hlbšom uvedomovaní si úloh a významu manželstva. Z toho vyplýva potreba pastoračného sprevádzania, ktoré pokračuje aj po slávení sviatosti manželstva (porov. Familiaris consortio, III). Veľmi dôležitá je v rámci tejto pastoračnej starostlivosti prítomnosť skúsených manželských párov. Za vhodné miesto, kde sú skúsené páry k dispozícii tým mladším, a pomáhajú im prípadne aj cirkevné združenia, hnutia a nové spoločenstvá, sa považuje farnosť. Manželov treba povzbudzovať k základnému postoju prijatia veľkého daru detí. Treba tiež zdôrazniť dôležitosť rodinnej spirituality, modlitby a účasti na nedeľnej svätej omši, povzbudzujúc páry, aby sa pravidelne stretávali, podporujúc tak rast duchovného života i vzájomnú solidaritu v konkrétnych životných potrebách. Ako veľmi dôležité prvky podporujúce hlásanie evanjelia prostredníctvom rodiny, boli spomenuté liturgické slávenia, prejavy zbožnosti a sväté omše slávené za rodiny, predovšetkým pri výročí sobáša.

Pastoračná starostlivosť o tých, ktorí žijú v civilnom manželstve alebo v spolužití bez manželstva

41. Synoda aj naďalej ohlasuje a podporuje kresťanské manželstvo, zároveň však povzbudzuje k pastoračného rozlišovaniu situácií tých osôb, ktoré ešte v takomto vzťahu nežijú. Je dôležité, aby sa nadviazal pastoračný dialóg s týmito ľuďmi s cieľom všímať si tie prvky ich života, ktoré môžu viesť k väčšiemu otvoreniu sa voči evanjeliu o manželstve v jeho plnosti. Kňazi majú identifikovať tie prvky, ktoré môžu podporiť jednak evanjelizáciu, jednak ľudský i duchovný rast. Nová citlivosť v rámci súčasnej pastorácie sa prejavuje snahou o pozitívne vnímanie určitých aspektov civilných manželstiev a – pri náležitom rozlišovaní – aj spolužití bez manželstva. Je potrebné, aby sme v rámci cirkevného návrhu, keď najskôr jasne predstavíme kresťanské posolstvo, označili aj konštruktívne prvky v tých situáciách, ktoré mu ešte alebo už nezodpovedajú.

42. Hovorilo sa tiež o tom, že v mnohých krajinách sa pozoruje „rastúci počet párov, ktoré žijú vo vzťahoch ad experimentum, bez kánonického i civilného manželstva" (Instrumentum laboris, 81). V niektorých krajinách sa to deje zvlášť v rámci tzv. tradičných manželstiev, ktoré sa uzatvárajú na základe dohody medzi rodinami a často bývajú slávené v rozličných etapách. V iných krajinách zasa rastie počet tých, ktorí po dlhom spolužití žiadajú slávenie sobáša v kostole. Voľné spolužitie sa často volí preto, že panuje všeobecná mentalita zameraná proti inštitúciám a definitívnym záväzkom, ale aj preto, že sa čaká na existenčné istoty (práca a stabilný zárobok). Inde zasa existuje veľké množstvo faktických zväzkov nielen preto, že odmietajú hodnoty rodiny a manželstva, ale predovšetkým preto, že sobáš sa chápe ako luxus, keď sociálna situácia, ako aj materiálna núdza núti k životu vo faktickom zväzku.

43. Ku všetkým týmto situáciám treba pristupovať konštruktívnym spôsobom a usilovať sa premeniť ich na príležitosť vstúpiť na cestu k plnosti manželstva a rodiny vo svetle evanjelia. Ide o trpezlivé a jemné prijímanie a sprevádzanie. Preto je dôležité príťažlivé svedectvo autentických kresťanských rodín, ako subjektov evanjelizácie rodín.

Liečiť zranené rodiny (oddelení manželia, rozvedení bez nového manželstva, rozvedení znovusobášení, rodiny s jedným rodičom)

44. Keď manželia zakúsia problémy vo svojom vzťahu, musia mať možnosť spoľahnúť sa na pomoc a sprevádzanie Cirkvi. Pastorácia založená na láske a milosrdenstve smeruje k záchrane osôb a vzťahov. Skúsenosť ukazuje, že s náležitou pomocou a s pôsobením zmierenia vďaka milosti sa veľké percento manželských kríz dá uspokojivým spôsobom prekonať. Vedieť odpustiť a cítiť, že mi bolo odpustené, je základnou skúsenosťou rodinného života. Odpustenie medzi manželmi umožňuje zakúsiť lásku, ktorá je navždy a nikdy nepominie (porov. 1 Kor 13, 8). Niekedy je však dôležité, aby ten, kto prijal odpustenie od Boha, mal silu poskytnúť skutočné odpustenie, ktoré človeka obnovuje.

45. Na synode jasne zaznelo, že sú potrebné odvážne pastoračné rozhodnutia. Po jasnom potvrdení vernosti evanjeliu rodiny a po uznaní toho, že odluka a rozvod sú vždy zranením, ktoré vyvoláva hlboké utrpenie manželom, ktorí ho zažijú a ich deťom, synodálni otcovia konštatovali potrebu nových pastoračných prístupov, ktoré vychádzajú zo skutočnej situácie krehkosti rodín a z vedomia, že tejto krehkosti sa často skôr „trpne poddávajú", než by ju prijímali v plnej slobode. Ide o rozličné situácie, spojené tak s osobnými, ako aj kultúrnymi a spoločensko-ekonomickými dôvodmi. Treba preto na ne hľadieť diferencovane, ako to navrhoval Ján Pavol II. (porov. Familiaris consortio, 84).

46. Každú rodinu treba predovšetkým vypočuť s rešpektom a láskou a treba ju sprevádzať na ceste – tak, ako Kristus sprevádzal učeníkov na ceste do Emauz. Pre tieto situácie osobitným spôsobom platia slová pápeža Františka: „Cirkev musí uviesť svojich členov – kňazov, rehoľníkov aj laikov – do tohto ‚umenia sprevádzať', aby sa všetci naučili zobúvať si sandále pred svätou zemou druhého človeka (porov. Ex 3, 5). Musíme dať nášmu napredovaniu zdravý rytmus blízkosti s pohľadom plným úcty a súcitu, ktorý zároveň lieči, oslobodzuje a povzbudzuje do dozrievania v kresťanskom živote" (Evangelii gaudium, 169).

47. Osobitné rozlišovanie je nevyhnutné pri pastoračnom sprevádzaní odlúčených, rozvedených a opustených manželov. Treba mať rešpekt predovšetkým voči utrpeniu tých, ktorí nespravodlivo podstúpili rozluku, rozvod či odchod partnera, alebo boli donútení zlým zaobchádzaním manželského partnera k prerušeniu spolužitia. Odpustiť podstúpenú nespravodlivosť nie je ľahké, je to však cesta, ktorú milosť umožňuje. Preto vzniká požiadavka pastorácie zmierenia a mediácie prostredníctvom špecializovaných centier načúvania, ktoré sa majú zriadiť v diecézach. Rovnako treba zdôrazniť, že je nevyhnutné čestným a konštruktívnym spôsobom prevziať zodpovednosť za dôsledky rozluky alebo rozvodu vplývajúce na deti, ktoré sú vždy nevinnými obeťami tejto situácie: oni sa nemôžu stať „predmetom", o ktorý sa bojuje, ale treba hľadať čo najlepšie spôsoby, ako budú môcť prekonať traumu rodinného rozdelenia a vyrastať čo najpokojnejšie. V každom prípade má Cirkev vždy zdôrazňovať nespravodlivosť, ktorá často vyplýva zo situácie rozvodu. Osobitnú pozornosť si zasluhuje sprevádzanie rodín s jedným rodičom, pričom zvlášť treba pomáhať ženám, ktoré musia samé niesť zodpovednosť za domácnosť i výchovu detí.

48. Viacerí otcovia zdôraznili nevyhnutnosť toho, aby procesy uznávania nulity manželstiev boli prístupnejšie a dynamickejšie, podľa možnosti i celkom bezplatné. Medzi návrhmi zazneli tieto: zanechať požiadavku nevyhnutnosti dvoch rovnakých rozsudkov; zveriť kompetencii diecézneho biskupa možnosť stanoviť administratívny spôsob riešenia; zaviesť paušálny proces, ktorý by sa používal v prípadoch najčastejších príčin nulity. Niektorí otcovia sa však vyjadrili proti týmto návrhom, pretože negarantujú vierohodný rozsudok. Zdôraznilo sa tiež, že vo všetkých týchto prípadoch ide o overenie pravdy o platnosti zväzku. Podľa ďalších návrhov by sa tiež mala zvážiť možnosť prikladať väčšiu dôležitosť viere snúbencov vzhľadom na platnosť sviatosti manželstva, pričom stále platí, že medzi pokrstenými všetky platné manželstvá sú sviatosťou.

49. V prípade manželských procesov si zjednodušenie procedúry, ktoré mnohí žiadali, okrem prípravy dostatočného počtu pracovníkov, klerikov aj laikov na plný úväzok, vyžaduje aj zdôraznenie zodpovednosti diecézneho biskupa, ktorý by vo svojej diecéze mohol poveriť náležite pripravených konzultantov, ktorí by mohli zadarmo poskytovať manželom poradenstvo ohľadom platnosti ich zväzku. Takúto funkciu môže plniť úrad alebo kvalifikované osoby (porov. Dignitas Connubii, čl. 113, 1).

50. Rozvedené osoby, ale nie opätovne zosobášené, ktoré sú často svedkami manželskej vernosti, sa povzbudzujú k tomu, aby v Eucharistii našli pokrm, ktorí ich posilní vytrvať v ich stave. Miestne spoločenstvo a pastieri majú tieto osoby sprevádzať s veľkou starostlivosťou predovšetkým vtedy, ak majú deti alebo sa nachádzajú v ťažkých podmienkach chudoby.

51. Aj situácie rozvedených a znovuzosobášených si vyžadujú pozorné rozlišovanie a sprevádzanie založené na rešpekte, vyhýbajúce sa všetkým vyjadreniam a postojom, ktoré by vyvolávali pocit diskriminácie a podporujúce ich účasť na živote spoločenstva. Starať sa o nich nie je pre kresťanské spoločenstvo oslabením, ani pokiaľ ide o jeho vieru, ani čo sa týka svedectva o nerozlučnosti manželstva, ale naopak, práve v tejto starostlivosti spoločenstvo prejavuje svoju lásku.

52. Uvažovalo sa tiež o možnosti pre rozvedených a znovuzosobášených pristupovať k sviatostiam pokánia a Eucharistie. Rôzni synodálni otcovia argumentovali v prospech platnej disciplíny, pretože existuje konštitutívny vzťah medzi účasťou na Eucharistii a spoločenstvom s Cirkvou a jej učením o nerozlučnosti manželstva. Ďalší sa vyjadrili za dovolenie mať účasť na eucharistickej hostine, no nie všeobecné, iba v niektorých osobitných prípadoch a za pevne stanovených podmienok, predovšetkým ak ide o nezvratné situácie spojené s morálnymi povinnosťami voči deťom, ktoré by mohli nespravodlivo trpieť. Eventuálne pripustenie k sviatostiam by mal predchádzať proces pokánia, ktorý by podliehal kompetencii biskupa. Treba však ešte hlbšie preskúmať túto otázku, majúc na pamäti existujúci rozdiel medzi objektívnym stavom hriechu a poľahčujúcimi okolnosťami, keďže „pričítateľnosť nejakého činu a zodpovednosť zaň sa môže znížiť, ba aj zrušiť" rôznymi „psychickými alebo sociálnymi faktormi" (KKC, 1735).

53. Niektorí otcovia obhajovali stanovisko, že rozvedené a znouzosobášené osoby alebo tie, ktoré spolu žijú bez manželstva sa môžu plodne podieľať na duchovnom prijímaní. Iní otcovia sa pýtali, prečo teda nemôžu prijať to sviatostné. Preto sa navrhuje hlbšie teologické preskúmanie tejto problematiky, aby bola zrejmejšia osobitosť týchto dvoch foriem a ich vzťah k teológii manželstva.

54. Problematiky týkajúce sa zmiešaných manželstiev sa v príhovoroch synodálnych otcov vyskytovali často. Rozdielnosť disciplíny ohľadom sviatosti manželstva v Pravoslávnych cirkvách vytvára v niektorých situáciách zložité problémy, o ktorých je nevyhnutné uvažovať v oblasti ekumény. Podobne, pre manželstvá partnerov rozličných náboženských vyznaní, bude dôležitý príspevok dialógu s týmito náboženstvami.

Pastoračná pozornosť voči osobám s homosexuálnou orientáciou

55. Niektoré rodiny prežívajú skúsenosť toho, že majú vo svojom strede osoby s homosexuálnou orientáciou. Bola preto položená otázka, aká pastoračná pozornosť je vhodná vzhľadom na túto situáciu - v súvislosti s tým, čo učí Cirkev: "Neexistuje nijaký dôvod na prirovnávanie alebo na vytváranie analógií, ani len vzdialených, pokiaľ ide o homosexuálne zväzky a Boží zámer s manželstvom a rodinou." Napriek tomu, muži a ženy s homosexuálnymi sklonmi majú byť prijímaní s rešpektom a citlivosťou. "Treba sa vyhýbať akémukoľvek náznaku nespravodlivej diskriminácie voči nim" (Kongregácia pre náuku viery, Úvahy o návrhoch na právne uznanie zväzkov medzi homosexuálnymi osobami, 4).

56. Je celkom neprijateľné, aby pastieri Cirkvi podstupovali nátlak v tejto záležitosti a aby medzinárodné organizmy podmieňovali finančnú pomoc chudobným krajinám zavádzaním takých zákonov, ktoré inštitucionalizujú "manželstvo" medzi osobami toho istého pohlavia.

Odovzdávanie života a problém klesajúcej pôrodnosti

57. Nie je ťažké všimnúť si rozšírenie mentality, ktorá redukuje plodenie života na jednu z premenných osobného alebo partnerského plánovania. Faktory ekonomického charakteru niekedy majú tak závažný vplyv, že prispievajú k prudkému poklesu pôrodnosti, ktorý oslabuje štruktúru spoločnosti, narúša vzťahy medzi generáciami a vyvoláva pochybnosti ohľadom budúcnosti. Otvorenosť pre život je nenahraditeľnou súčasťou manželskej lásky. V tomto zmysle Cirkev podporuje rodiny, ktoré prijímajú, vychovávajú a zahŕňajú láskou hendikepované (inak nadané) deti.

58. Aj v tejto oblasti je potrebné vychádzať z načúvania osobám a dať za pravdu kráse a pravde o bezpodmienečnej otvorenosti pre život ako niečomu, čo ľudská láska potrebuje na to, aby mohla byť žitá naplno. Práve na tomto základe môže stáť adekvátne učenie o prirodzených metódach zodpovedného plodenia detí. Toto učenie umožňuje harmonickým a uvedomelým spôsobom prežívať spoločenstvo medzi manželmi - vo všetkých jeho rozmeroch - spolu

so zodpovednou prokreáciou. Treba znovu objaviť odkaz encykliky Humanae Vitae Pavla VI., ktorý podčiarkuje potrebu rešpektovať dôstojnosť osoby pri morálnom hodnotení metód regulácie pôrodnosti. Adopcia detí, sirôt a opustených prijatých za vlastné, je špecifickou formou rodinného apoštolátu (por. Apostolicam Actuositatem, III,11), na ktorú sa učenie Cirkvi viackrát odvoláva a ku ktorej povzbudzuje (por. Familiaris Consortio, III, II; Evangelium Vitae, IV, 93). Rozhodnutie pre adopciu a prijatie do rodinnej starostlivosti vyjadruje osobitnú plodnosť manželskej skúsenosti, a to nielen vtedy, keď je poznačená nemožnosťou mať vlastné deti. Takéto rozhodnutie je výrečným znakom rodinnej lásky, príležitosťou pre vydanie svedectva o vlastnej viere a pre navrátenie dôstojnosti tým deťom, ktorým bola odopretá.

59. Je preto potrebné, aj v rámci manželského zväzku, napomáhať citovému životu ako ceste k dozrievaniu, v stále hlbšom prijímaní toho druhého a v stále plnšom sebadarovaní. Treba v tomto zmysle zdôrazniť nevyhnutnosť poskytovať formačné usmernenia, ktoré posilnia manželský život, a dôležitosť laických veriacich, ktorí dokážu zabezpečiť doprevádzanie založené na živom svedectve. Veľkou pomocou je bezpochyby príklad vernej a hlbokej lásky, plnej nežnosti, rešpektovania a schopnej postupného rastu, ktorá vo svojom otvorení sa pre splodenie nového života zažíva tajomstvo, ktoré nás presahuje.

Výzva vzdelávania a úloha rodiny pri evanjelizácii

60. Základná výzva, pred ktorou stoja dnes rodiny, je určite edukácia - a náročnejšou a zložitejšou ju robia súčasné kultúrne okolnosti a veľký vplyv médií. Treba náležitým spôsobom pamätať na potreby a očakávania rodín schopných vydávať svedectvo v každodennom živote, na tieto miesta rastu, konkrétneho a esenciálneho odovzdávania čností, ktoré formujú našu existenciu. Z toho vyplýva, že rodičia majú mať možnosť slobodne si zvoliť typ vzdelania, ktoré bude poskytnuté ich deťom - na základe ich presvedčenia.

61. Cirkev v tomto ohľade koná vzácnu úlohu podpory rodín, počnúc kresťanskou iniciáciou prostredníctvom spoločenstiev poskytujúcich prijatie. Vyžaduje sa od nej, dnes viac než v minulosti, aby v zložitých ako aj v obyčajných okolnostiach poskytovala oporu rodičom v ich vzdelávacej úlohe, sprevádzala deti, mladých a dospievajúcich v priebehu ich rastu - prostredníctvom osobných programov, schopných privádzať k plnému zmyslu života a k rozhodovaniu a zodpovednosti prežívanej vo svetle evanjelia. Mária, vo svojej jemnosti, milosrdenstve a materinskej citlivosti, môže utíšiť hlad po ľudskosti a živote, a preto ju rodiny i kresťanský ľud vzývajú. Mariánska zbožnosť a pastorácia sú vhodným východiskom pre ohlasovanie evanjelia života.

Záver

62. Tieto predložené úvahy, ktoré sú ovocím synodálneho dialógu vedeného vo veľkej slobode a v štýle vzájomného načúvania, chcú predložiť otázky a naznačiť perspektívy, ktoré musia dozrieť a byť upresnené v reflexii miestnych cirkví počas roka, ktorý nás delí od riadneho Generálneho zhromaždenia synody biskupov v októbri 2015 - venovaného povolaniu a misii rodiny v Cirkvi a súčasnom svete. Nie sú to hotové rozhodnutia, ani ľahké perspektívy. Avšak kolegiálne napredovanie biskupov a zainteresovanie celého Božieho ľudu pod vplyvom Ducha Svätého, s pohľadom upretým na príklad Svätej rodiny, nás môžu viesť k objavovaniu ciest pravdy a milosrdenstva pre všetkých. To je želanie, ktoré nám od začiatku našich prác venoval pápež František, keď nás pozval k odvahe viery a pokornému, čestnému prijatiu pravdy v láske.

Hlasovanie o jednotlivých bodoch

Prítomných: 183

(Počet zdržaní sa nie je uvedený)

bod - súhlas – nesúhlas

1. - 175 – 1

2. - 179 – 0

3. - 178 – 1

4. - 180 – 2

5. - 177 – 3

6. - 175 – 5

7. - 170 – 9

8. - 179 – 1

9. - 171 – 8

10. - 174 – 8

11. - 173 – 6

12. - 176 – 3

13. - 174 – 7

14. - 164 – 18

15. - 167 – 13

16. - 171 – 8

17. - 174 – 6

18. - 175 – 5

19. - 176 – 5

20. - 178 – 3

21. - 181 – 1

22. - 160 – 22

23. - 169 – 10

24. - 170 – 11

25. - 140 – 39

26. - 166 – 14

27. - 147 – 34

28. - 152 – 27

29. - 176 – 7

30. - 178 – 2

31. - 175 – 4

32. - 176 – 5

33. - 175 – 7

34. - 180 – 1

35. - 164 – 17

36. - 177 – 1

37. - 175 – 2

38. - 178 – 1

39. - 176 – 4

40. - 179 – 1

41. - 125 – 54

42. - 143 – 37

43. - 162 – 14

44. - 171 – 7

45. - 165 – 15

46. - 171 – 8

47. - 164 – 12

48. - 143 – 35

49. - 154 – 23

50. - 169 – 8

51. - 155 – 19

52. - 104 – 74

53. - 112 – 64

54. - 145 – 29

55. - 118 – 62

56. - 159 – 21

57. - 169 – 5

58. - 167 – 9

59. - 172 – 5

60. - 174 – 4

61. - 178 – 1

62. - 169 – 8

Text zverejneny na internetovej stranke TK KBS (tkkbs.sk)http://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20141022030